

Грына ГРЫНОВІЧ,
 выхавальнік дашкольнай адукацыі
 вышэйшай катэгорыі,
 дашкольны цэнтр развіцця дзіцяці
 г.п.Карэлічы Гродзенскай вобласці

ГУЛЯЕМ З ПАЛЬЧЫКАМІ

У нашай установе дашкольнай адукацыі мы выходзім у дзяцей пачуццё павагі да беларускай мовы, ствараем дзеля гэтага адпаведныя ўмовы, у якіх дзеці пад кіраўніцтвам выхавальніка дашкольнай адукацыі далучаюцца да беларускай паэзіі і адначасова вырашаюць з дапамогай роднай мовы розныя маўленчыя задачы: камунікатыўныя, пазнавальныя і інш. Галоўным пабуджальным матывам праяўлення маўленчай актыўнасці з'яўляецца сумесная дзейнасць з дарослым.

Арганізуючы дзейнасць на роднай мове, мы прыйшлі да высновы, што найбольш эфектыўным сродкам развіцця маўлення дзяцей з'яўляюцца рухавыя і пальчыкавыя гульні. Дзейнасць дзіцяці выражаецца ў яго рухах. Першыя ўяўленні пра наваколле, яго рэчы і з'явы да дзіцяці прыходзяць праз рухі. І чым больш яны разнастайныя, тым інтэнсіўней інтэлектуальнае развіццё.

Праз пальчыкавыя гульні не толькі фарміруюцца маўленне, але і развіваецца дробная матарыка кісцей і пальцаў рук, што садзейнічае развіццю мыслення, рыхтуе руку дзіцяці да пісьма, дае магчымасць імправізаваць, спалучаць слова з дзеяннем. Пальчыкавыя гульні падабраны на лексічных тэмах, іх можна выкарыстоўваць як на занятках, так і падчас розных рэжымных момантаў.

Перад гульні мы з дзецьмі абмяркоўваем яе змест, адпрацоўваем неабходныя жэсты, камбінацыю пальцаў, рухі. Гэта не толькі дазваляе падрыхтаваць выхаванцаў да правільнага выканання практыкаванняў, але і стварае неабходны эмацыянальны настрой. Усе практыкаванні выконваем у павольным тэмпе, паўтараем ад 3 да 5 разоў. У працэсе выканання дзеці лёгка запамінаюць вершы на роднай мове.

ПАЛЬЧЫКАВЫЯ ГУЛЬНІ

Шарык

Вертыкальна скласці далоні. Пальцы абедзвюх рук датыкаюцца кончыкамі. У гэтым становішчы падзьмуць на іх, пры гэтым пальцы прымаюць форму шара. Паветра «выходзіць» — і яны прымаюць зыходнае становішча.

Хутка шарык надуваем.
 Ён становіцца вялікі.

Шарык лопнуў, сапраўды —
 Стаў ён тонкі і худы.

Юла

Вялікім пальцам праводзіць па кончыках іншых пальцаў, ад указальнага да мезенца, і наадварот. Выконваць як правай, так і левай рукой.

Я юлу кручу, кручу,
 І цябе я навучу.

ПАЛЬЧЫКАВЫЯ ГУЛЬНІ

Шарык

У мяне ёсць шарык —
Жоўты, як ліхтарык.
(Пальцы ў кулак.)
На яго з усіх бакоў
Шмат сядзе матылькоў.
*(Махі рукамі, якія ля-
жаць адна на адной.)*

Хочуць сесці на мой
шарык

Цёця муха і камарык.
*(Пальцы адной рукі са-
браны ў кулак, пальцы дру-
гой — дакранаюцца да яго.)*

Сяду на яго сама...
(На кулак кладзецца далонь.)

Бах! — і шарыка няма.
(Пальцы распрамляюцца.)

А. Хадановіч

Гэта я

*Дзеці паказваюць часткі цела і выконваюць
рухі ў адпаведнасці з тэкстам.*

Гэта вочкі. Вось, вось.
Гэта вушкі. Вось, вось.
Гэта нос, гэта рот.
Там спінка. Тут жывот.
Гэта ручкі. Плясь-плясь.
Гэта ножкі. Топ-топ.
Ох! Стаміліся, выціраем лоб!

Мае пальцы

Пальцы ў хованкі гулялі
(Згінаюць і разгінаюць пальцы.)

І галоўкі ўсе схавалі.
(Збіраюць пальцы ў кулак.)

Раз, два, тры,
Раз, два, тры.
Дзе галоўкі?
(Паварочваюць кулакі ў бакі.)

Вось яны!
(Паказваюць пальцы.)

Наша Маша ела кашу

Наша Маша
Ела кашу.
(Паказваюць рукамі, нібыта ядуць лыжкай.)
Накарміла кашай Маша
Носік,
Вушкі,
Вочкі,
Кругленькія шчочкі,
І сваю сукенку,



І ў буфете сценку,
Табурэт
І дзверы,
Татавы паперы,
Брацікавы боты
І ката Вуркота.
(Загінаюць пальцы па аднаму.)

Вось якая Маша,
Не шкадуе кашы.
(Пляскаюць у далоні.)

Г. Аўласенка

Каўбаскі

Пяць смачных каўбасак
(Паказваюць пяць пальцаў.)

У краме мы купілі.
Адна каўбаска ўпала,
(Пляскаюць у далоні.)

І стала іх чатыры.
Каўбасак ўжо чатыры,
(Паказваюць чатыры пальцы.)

Падсмажым іх, сябры!
Адну схопіў сабачка,
(Паўкаюць.)

І засталіся тры.
Тры смачныя каўбаскі
(Паказваюць тры пальцы.)

Ляжалі на сталі.
Адну пагрызла мышка,
(Пішчаць.)

І засталіся дзве.
Дзве смачныя каўбаскі
(Паказваюць два пальцы.)

Ляжалі ля вакна.
Адну сцягнула котка,
(Мяўкаюць.)

Каўбаска ўжо адна.
Апошняя каўбаска
(Паказваюць адзін палец.)

Сказала нам з табой:
«Хутчэй мяне з'ядайце,
Мне сумна тут адной!»
(Гладзяць жывот.)

Паляванне ў ванне

Я іду на паляванне:
Паляванне будзе ў ванне.
*(Пальцамі «крочаць» па сталі альбо па кале-
нях.)*

Там жывуць гумовы морж,
Рыба-кіт і рыба-ёрш.
Ёсць кальмары і дэльфіны,
І пінгвіны быць павінны!

Чарапах, вядома ж, тры.
І бабры, мае сябры.
(Загінаюць па аднаму пальцу.)
Эй вы там, хавайце пыскі!
Будзе мокра, будуць пырскі!
(Пальцы «хаваюць» у кулак.)

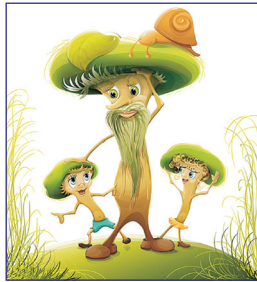
А. Хадановіч

Павесім ручнік

«Стукай-грукай, малаток!» —
Напявае Петрусёк.
У сцяну забіў ён цвік
(«Забіваюць цвік» то правай, то левай рукой.)
І павесіў свой ручнік.
(Дзвюма рукамі «вешаюць» на цвік ручнік.)

Грыбы

Мчыць машына, дым з трубы —
(Пальцы «кочаць» па стале.)
З дзедам едем у грыбы.
(Далонямі робяць літару Т.)
Шмат грыбоў, што ёсць
у лесе,
(Пальцамі разводзяць у бакі.)
У маё вядзёрка ўлезе.
(Дзвюма рукамі робяць «вядзёрка».)
Адыходжу крок ад
сцежкі,
(Пальцамі датыкаюцца да стала.)



Мне насустрач — сыраежкі.
Я бяру адну і дзве,
І яшчэ адна ў траве.
Назбіраю шмат грыбоў,
(Па чарзе загінаюць пальцы.)
У мяне да іх любоў.
(Рукі прыціскаюць да грудзей.)

А. Хадановіч

Семя

На далонь маю
Малое
Легла
Семя ільняное.
Як пясчынка
Ўсё адно.
Ды сапраўдны скарб
Яно.
(Пальцамі па чарзе дакранаюцца да далоні.)
Бо схаваны ў ім —
Ці чулі? —
(Ківаюць указальным пальцам.)
Абрусы, чапцы,
Кашулі,

Трапяткія
Фартушкі,
Як вяселькі —
Ручнікі.
(Загінаюць па пальцу.)
Толькі хто б
Мне мог сказаць,
Як жа іх
Адтуль дастаць?
(Разводзяць рукі ў бакі.)

К. Цвірка

Я пальчатку надзяваю

Я пальчатку надзяваю,
У яе не патрапляю.
(Пагладжваюць па чарзе адной рукой другую, нібыта надзяваюць пальчаткі.)
Раз, два, тры, чатыры, пяць —
(Загінаюць пальцы.)
Навучыся надзяваць.

Рэпка

Бабка з дзедам цягнуць рэпку,
(Пальцамі адной рукі цягнуць па чарзе за кончыкі пальцаў другой.)
Клічучь унучку,
А за ёй сабачку Жучку.
Потым кошку,
Следам мышку-малышку.
(Аднайменнымі пальцамі абедзвюх рук дакранаюцца адзін да аднаго.)
Вось і выцягнута рэпка.



Яблыкі

Вялікі пальчык яблыкі трасе.
(Пальцы сціскаюць у кулак, разгінаюць вялікі палец.)
Другі іх збірае.
(Разгінаюць указальны палец.)
Трэці дадому іх нясе.
(Разгінаюць сярэдні палец.)
Чацвёрты высыпае.
(Разгінаюць безыменны палец.)

Самы маленькі — гарэза.
(Разгінаюць мезенец.)
Усё, усё, усё з'ядае.

Градкі

Лады, лады, ладкі,
Мы палолі градкі.
(Робяць рухі, нібыта рвуць зелле.)
Мы палолі самі,
Сваімі рукамі.
(Круцяць рукамі.)
Ад стараннай працы выраслі на градцы
Вось такія буракі,
(Паказваюць іх памер дзвюма далонямі, нібыта
трымаюць мячык.)
Вось такія агуркі,
(Разводзяць шырока рукі.)
А капусты качаны — вось такой велічыні!
(Паказваюць рукамі памер.)

Кот на печку пайшоў

Кот на печку пайшоў,
(Пальцамі «крочаць».)
Гаршчок кашы знайшоў.
(Робяць «гаршчок» з далоней.)
На печы калачы,
(Далонямі «лепяць калачы».)
Як агонь гарачы.
(Дзьмуць на далоні.)
Пернікі пякуцца,
Кату ў лапкі не даюцца.
(Пагражаюць пальцамі.)

Сабака

Правая далонь на рабро.
Вялікі палец падняць уверх,
указальны, сярэдні, безыменны — разам. Мезенец то апускаяецца, то падымаецца — «брэша сабака».

У сабакі востры нос,
Ёсць і шыйка, ёсць і хвост.



Кот і мышы

Як аднойчы, вельмі рана,
Выйшла важна мыш на ганак.
(Пальцамі «крочаць».)
І гаворыць: «Прызнаюся,
Больш ката я не баюся!»
(Ківаюць указальным пальцам.)

А. Старынчык

Наша курка

Наша курка моцна вкочча,
Знесці нам яечка хоча.
(Пальцы сціскаюць у кулак.)

Маці напачэ блінцоў
Для маленькіх малайцоў.
(«Пякуць» бліны.)

А. Старынчык

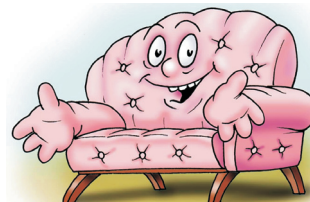
Світка з нітак

Каб купіў дзе вожык ніткі,
(Пальцамі адной рукі цягнуць па чарзе за кончыкі пальцаў другой.)
А іголак мае шмат,
(Пальцы выпростваюць і максімальна разводзяць.)
Зайку ён пашыў бы світку,
(«Шыюць» світку.)
Зайка быў бы вельмі рад.
(Пляскаюць у далоні.)

С. Бестава

Крэсла

Левая далонь —
вертыкальна ўверх.
Да яе ніжняй часткі
прыстаўляецца кулак
вялікім пальцам
да сябе.



Ножкі, спінка і сядзенне —
Вось вам крэсла на здзіўленне.

Дом

На палянцы стаіць дом,
(Паказваюць далонямі домік.)
І да дома мы ідзём.
(Рукамі робяць браму.)
Там браму адчыняем,
(Пальцы сціскаюць у кулак, выконваюць павароты ўлева-ўправа.)
Усіх у госці запрашаем!
(Выконваюць рукамі запрашаючыя рухі.)

Насякомыя

На гары, на гары
Мак таўкуць камары.
(Стукаюць кулакамі адзін аб другі.)
Гэй, старайся ж,
Талака, —
(Ківаюць указальным
пальцам.)

Будзе з маку мука!
(Паказваюць далоні.)

Камарыкі
Мак таўкуць —
(Пляскаюць у далоні.)

З той мукі бліны спякуць.
(«Пякуць» бліны.)

К. Цвірка



